

faaet den i Kultur kunde forlange Kommissionen ud paa sin Ejendom, og naar den saa havde godkendt den, skulde kunne faa Resten af Laanet udbetalt. Det vil være ærede Medlemmer klart, hvad der er Hensigten dermed. Nu er det jo saaledes, at Opdyrkning af Kær og Moser mange Steder have vist sig at være ganske overordentlig lønnende; man har endogsaa sidestillet det med, hvad Mergling, Dræning, Brak og den Slags Ting var for vore Forfædre. Jeg har selv Erfaring for, i hvor overordentlig høj Grad det er lønnende at kultivere Moser og Kær paa den Maade, som det danske Hedeselskab saa udmærket har anvist Landmændene at gøre det. Det vilde jo betyde en overordentlig Gevinst, dersom det blev muligt for vore Husmænd, der ønske et saadant Hjem, at tage den Slags Jord og selv tjene den betydelige Sum, der i Virkeligheden kan tjenes ved Jordens Værdiforøgelse ved Kultivering af saadanne Strækninger. Men der kommer den store Vanskelighed, at naar en Husmand drager ind i en saadan Ejendom uden Midler og uden at have Kapital som Rygstød, kan han ikke leve. Ejendommen kan ikke give ham tilstrækkeligt Udbytte til hans Families Underhold i den Tid, det tager at faa Ejendommen i Kultur. Dersom han saa havde Udsigt til, naar Ejendommen en Gang er kultiveret at kunne faa Restlaanet udbetalt af Statskassen indenfor Ejendommens virkelige Værdi, naar den er kultiveret, vilde han med større Lethed kunne skaffe sig Midler, dels til hans Underhold, dels til Udgifterne til Kultivering i den Tid, det staar paa. Jeg vilde gerne anbefale denne Tanke til velvillig Overvejelse i det kommende Udvalg.

Efter Forslaget vil det blive saaledes, som ogsaa Tilfældet har været hidtil, at de allerfleste Ejendomme blive af nogenlunde ens Størrelse eller Værdi. Jeg er ikke saa ganske sikker paa, at denne Bestemmelse er heldig, og om det ikke var rigtigere, at der blev en passende Forskel mellem Ejendommens Størrelse og Værdi, saaledes at de ikke allesammen vare knebne ind i en Spændetroje, og alle vare ens. Jeg kunde tænke mig, at der var forskellige Liebhaverier, som man siger, forskellige Ønsker om at komme i Besiddelse af større eller mindre Lodder. Jeg tror ogsaa, at den Forskel, vi hidtil have haft her i Landet i Ejendommens Størrelse, har været heldig og velsignelsesrig for Udviklingen herhjemme. Jeg tror ikke, det er heldigt at komme ind paa ligesom at uniformere det

hele og passe det altsammen ind under snævre Grænser, som alle skulle rette sig efter. En anden Sag er det med de meget store Ejendomme, om dem tror jeg ikke, at de ere til større Velsignelse for Samfundet nu, selv om de maaske have været det tidligere. Jeg vilde ønske, at der i Loven kunde indsættes Bestemmelser, hvorved særlig de større Ejendomme lettere kunde udstykkes, saa at der ved disse kunde oprettes mindre Brug.

Jeg kunde ønske, at man tog under Overvejelse, hvorvidt det dog ikke var muligt at faa en *Ekspropriationsbestemmelse* ind i Loven. Jeg ved godt, at man vil tale om den private Ejendomsrets Ukrænkelighed, men der bør dog vistnok drages passende Grænser for denne Ukrænelighed. Vi have jo dog set, at store Godsejere have lagt store Arealer ud til Jagtdistrikter, have lagt hele Landsbyer øde, som det er blevet sagt. Jeg tror, at Samfundet i saadanne Tilfælde ikke alene har Ret, men ogsaa Pligt til at forebygge, at dette sker. Nok vil jeg saa fuldt som nogen respektere den personlige Ejendomsret, men dog ikke ud over den Grænse, at Ejendomsretten ikke maa misbruges til at lægge Jorden øde til ingen Nytte for Samfundet. Jeg kunde tænke mig, at man ved en eventuel Ekspropriationsbestemmelse i Loven skærmede de smaa Ejendomme. Det er jo klart, at for de smaa Ejendomme betyder det adskilligt mere at faa nogle Tønder Land eksproprieret til Husmandsbrug end for de store Ejendomme. Det vil jo ogsaa med de fleste Ejendomme være saaledes, at en Ekspropriation ikke virker saa haardt, naar man kan undtage en Del af Ejendommen fra Ekspropriationen, idet der jo er visse Steder, hvor man nødigere vil afstaa Jord end andre Steder. Man kunde jo træffe en Ordning, hvorved enhver havde Lov til at undtage fra Ekspropriation i dette Øjemed f. Eks. 70—80 Tdr. Land. Gjorde man det, tror jeg i Virkeligheden ikke, man gik Ejendomsretten for nær.

Der er en Bestemmelse i Lovforslagets § 3 e., der gaar ud paa, at en Ansøger skal have ernæret sig som Landarbejder i de sidste 5 Aar. Men der er i Modsætning til tidligere bestemt, at Fraværelser og Afbrydelser, der ikke have strakt sig over et halvt Aar, ikke skulle komme i Betragtning. Jeg vilde gerne have denne Bestemmelse forandret. Jeg kunde tænke mig den ændret saaledes, at der kun fordrer, at Ansøgeren har været Landarbejder i 5 Aar, uanset paa hvilket Tidspunkt i